

_____ *hokimligi*
maktabgacha va maktab ta'limi
boshqarmasi

_____ *maktabgacha va*
maktab ta'limi bo'limi tasarrufidagi
___-umumiy o'rta ta'lim maktabi
jismoniy tarbiya fani o'qituvchisi
_____ *ning*

20__-20__-o'quv yiliga iqtidorli
o'quvchilar uchun

“SHAXMAT SEXRLI OLAM” NOMLI

TO'GARAK
HUJJATLARI

To'garak a'zolari haqida ma'lumot

<i>№</i>	Familiya ismi va sharifi	Tug'ilgan sanasi	Sinfi	Manzili (to'liq)	Ota-onasi (Ismi sharifi)	Telefon (uy yoki mobil)	Izoh
<i>1.</i>							
<i>2.</i>							
<i>3.</i>							
<i>4.</i>							
<i>5.</i>							
<i>6.</i>							
<i>7.</i>							
<i>8.</i>							
<i>9.</i>							
<i>10.</i>							
<i>11.</i>							
<i>12.</i>							
<i>13.</i>							
<i>14.</i>							
<i>15.</i>							

16.							
17.							
18.							
19.							
20.							
21.							
22.							
23.							
24.							
25.							
26.							
27.							
28.							
29.							
30.							

O'tkazilgan xona _____

“TASDIQLAYMAN”

MMIBDO‘ _____

20__-20__-o‘quv yiliga iqtidorli o‘quvchilar uchun tuzilgan “Shaxmat sexrli olam”
nomli to‘garagining
ISH REJASI

№	Yillik ish reja mavzulari	Soat	Sana	Izoh
1.	Shaxmat o‘yini asoslari			
2.	O‘yin qoidasi. Taxta va sipohlar nomlanishi			
3.	Shaxmatdagi sipohlarning nomi va belgilanishi			
4.	Sipohlarning yurishi			
5.	Rux			
6.	Farzin			
7.	Piyoda			
8.	Rokirovka			
9.	Himoyalani sh			
10.	Shohga shax berish			
11.	Durang			
12.	Pot			
13.	Sipohlarning bir–biriga nisbatan kuchi			
14.	Shaxmat partiyasi yozuvida ishlatiladigan belgilar			
15.	O‘quv partiyalari			
16.	Ikki rux yordamida yakka shohni mot qilish			
17.	Fil va ot yordamida yakka shohni mot qilish			
18.	O‘yinning boshlang‘ich qismida nimalarga e‘tibor berish kerak			
19.	Shotlandcha partiya			
20.	Ruscha partiya			
21.	Shoh gambiti			
22.	Karo – kann himoyasi			
23.	Sitsiliancha himoya			
24.	Farzin gambiti			
25.	Eski hind himoyasi			
26.	Nimtsovich himoyasi			
27.	Farzin ruxga qarshi			
28.	Rux fil yoki otga qarshi			
29.	Fil bilan piyoda filga qarshi			
30.	Ot bilan piyoda filga qarshi			
31.	Shoh bilan piyoda shohga qarshi			
32.	Kombinatsiyalar			
33.	Jalb qilish			
34.	Liniyani yoki xonani bo‘shatish			

Mavzu: Shaxmat o‘yini asoslari

I. Maqsad:

1. **Ta’limiy:** Shaxmat haqida o‘quvchilarda tushunchalar hosil qilish.

2. **Tarbiyaviy:** O‘quvchilarga mashg‘ulotni tushuntirish jarayonida ularni ona vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash, o‘quvchlarni to‘garakka va sportga bo‘lgan qiziqishini oshirish.

3. **Rivojlantiruvchi:** O‘quvchilarda hosil bo‘lgan malaka, tushuncha va ko‘nikmalarni shakllantirish.

II. Ko‘rgazma qurollar: Shaxmat taxtasi, shaxmat soati, mavzuga oid ko‘rgazmali rasmlar va didaktik materiallar.

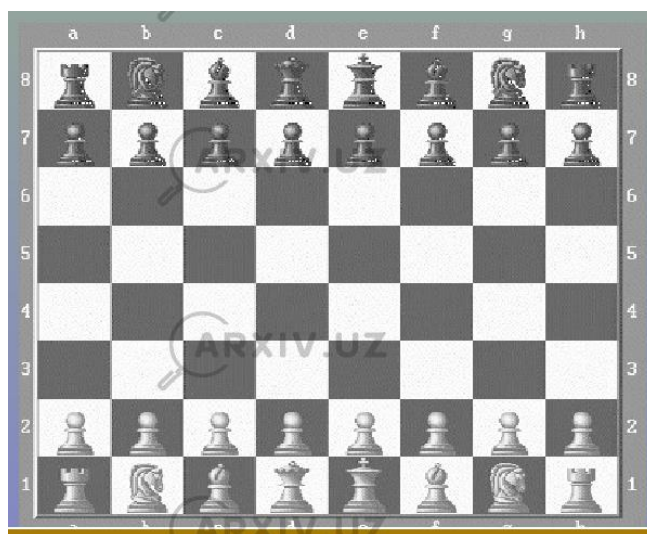
III. O‘tgan mavzuni mustahkamlash: O‘tgan mavzu yuzasidan savol-javob orqali guruhlar bilan ishlab mavzu haqidagi fikrlar va umumiy hulosalar mustahkamlanadi.

IV. Mashg‘ulotning borishi:

Tashkiliy qism: Salomlashish, davomatni aniqlash, tozalikni nazorat qilish, ma’naviyat daqiqasini o‘tkazish

V. Yangi mavzu bayoni

Shaxmat, shohmot (fors. shohmot - shoh o‘ldi) - sport turi. Shaxmatning kelib chiqishi hindlarning “chaturanga” o‘yiniga borib taqaladi. Arab xalifaligi davrida bu o‘yin “shatranj” nomi bilan ommaviylashdi. Arablar shaxmat yozuvini joriy etgani uchun shaxmat o‘yinlari matniga oid qimmatli ma’lumotlar saqlanib qolgan. Abulfath Ahmad ibn Sijziy “Shatranj kitobi”da 819-yilda Xurosonda o‘tkazilgan birinchi shaxmat musobaqasi va unda g‘olib chiqqan o‘rta osiyolik mashhur shatranjchi Abu Bakr as-Suliy haqida yozgan. As-Suliy ko‘plab shaxmat voqealariga

qahramon bo‘lib kirgan Abulfaroj Laylojga ustozlik qilgan. Shaxmat 11-asrdan boshlab Yevropada jadal rivojlandi. 15-asrda shaxmat qoidalariga o‘zgarishlar kiritildi. 1512-yilda Rimda Damianoning “Bu kitob shaxmat o‘ynashni o‘rgatadi” to‘plami bosildi va u Yevropa tillariga tarjima qilindi.

1851-yilda Londonda 1-xalqaro musobaqa uyushtirildi. Unda Andersen g‘alaba qozondi. 1886-yildan shaxsiy jahon chempionati o‘tkazilishi shaxmatni yanada ommalashtirdi. 1924-yilda Xalqaro shaxmat federatsiyasi (FIDE) tuzildi.

1987-yilda tuzilgan Grossmeysterlar assotsiatsiyasi (keyin Jahon shaxmat kengashi, deb nomlandi) mustaqil ravishda shaxmat bo‘yicha bir qancha musobaqa, jahon kubogi va chempionati tashkil etildi. 2000-yilda Vladimir Kramnik va Garri Kasparov o‘rtasida o‘tkazilgan musobaqada Kramnik g‘alaba qozondi va jahon chempioni, deb e’lon qilindi. FIDE shaxmatdagi bo‘linishga barham berish maqsadida mutlaq jahon chempionini aniqlash uchun birlashtiruvchi musobaqa belgilandi.

VI. Yangi mavzuni mustahkamlash: O‘tilgan mavzu yuzasidan o‘quvchilarni savollariga javob beriladi, ularga shaxmat haqida olayotgan bilimlari va tushunchalari haqida so‘ralib bir-birlari bilan tasurotларini o‘rtoqlashadilar.

VII. O‘quvchilarni rag‘batlantirish, mashg‘ulotni yakunlash: Mashg‘ulot yakunida, mashg‘ulotda faol qatnashgan o‘quvchilarni rag‘batlantirish, mashg‘ulotni yakunlash.

VIII. Uyga vazifa: O‘tilgan mavzuni mustahkamlab kelish

Mavzu: O‘yin qoidasi. Taxta va sipohlar nomlanishi

I. Maqsad:

1. **Ta‘limiy:** Shaxmat haqida o‘quvchilarda tushunchalar hosil qilish.
2. **Tarbiyaviy:** O‘quvchilarga mashg‘ulotni tushuntirish jarayonida ularni ona vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash, o‘quvchlarni to‘garakka va sportga bo‘lgan qiziqishini oshirish.
3. **Rivojlantiruvchi:** O‘quvchilarda hosil bo‘lgan malaka, tushuncha va ko‘nikmalarni shakillantirish.

II. Ko‘rgazma qurollar: Shaxmat taxtasi, shaxmat soati, mavzuga oid ko‘rgazmali rasmlar va didaktik materiallar.

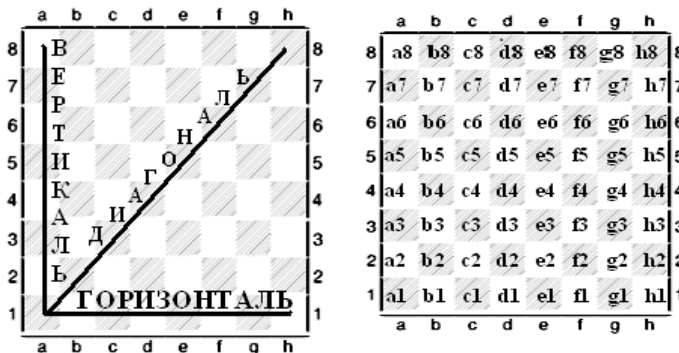
III. O‘tgan mavzuni mustahkamlash: O‘tgan mavzu yuzasidan savol-javob orqali guruhlar bilan ishlab mavzu haqidagi fikrlar va umumiy hulosalar mustahkamlanadi.

IV. Mashg‘ulotning borishi:

Tashkiliy qism: Salomlashish, davomatni aniqlash, tozalikni nazorat qilish, ma‘naviyat daqiqasini o‘tkazish

V. Yangi mavzu bayoni

Shaxmat o‘yini ikki kishi o‘rtasida o‘ziga xos aql-idrok musobaqasi bo‘lib, ushbu musobaqa shaxmat taxtasida sipoh surish orqali amalga oshiriladi. Ikki raqib o‘yinchilar o‘yin qoidalariga rioya qilgan xolda imkon qadar tezroq raqib shohini mot qilish va shu bilan o‘z shohini hujumdan himoyalanihidir.

Shaxmat taxtasi kvadrat shaklida bo‘lib, u 64 ta kichik kvadratlardan iborat. Kichik kvadratlar yarmi oq va qolgan yarmi qora ranglarga bo‘yalgan.

Shaxmat taxtasini kitob, jurnal yoki gazetalardagi bosilgani diagramma deb ataladi. Shaxmat diagrammasidagi vertikal qatorlar 1 dan 8 gacha raqamlangan, gorizontalar esa lotin alifbosining birinchi harflari: a (a), b (be), c (se), d (de), e (ye), f (ef), g (je), h (ash) bilan belgilangan.

64 katakning har biri o‘z nomiga ega. Ular vertikal raqam va gorizontalar harf bilan ifodalanadi (1-diagramma).

Demak, oq ruxlar terilgan, burchakdagi xonalar a1 va h1, qora ruxlar terilgan xonalar esa a8 va h8 xonalaridir. Taxtaning bir xil (oq yoki qora xona) xonalarni tutashtiruvchi qiya liniyalar diagonallar deb ataladi (1-diagramma). Chunonchi, a1-h8 diagonali, c1-h6 diagonali va hokazo. a4 xonasidan ikkita, ya‘ni a4-e8 va d1-a4 diagonallarini o‘tkazish mumkin. Sipohlarning kuchi bo‘yicha asosan ikki xil sipohlar (shoh, farzin, rux, fil, ot) mavjud. Farzin bilan rux og‘ir sipohlar, fil bilan ot yengil sipohlardir.

VI. Yangi mavzuni mustahkamlash: O‘tilgan mavzu yuzasidan o‘quvchilarni savollariga javob beriladi, ularga shaxmat haqida olayotgan bilimlari va tushunchalari haqida so‘ralib bir-birlari bilan tasurotlarini o‘rtoqlashadilar.

VII. O‘quvchilarni rag‘batlantirish, mashg‘ulotni yakunlash: Mashg‘ulot yakunida, mashg‘ulotda faol qatnashgan o‘quvchilarni rag‘batlantirish, mashg‘ulotni yakunlash.

VIII. Uyga vazifa: O‘tilgan mavzuni mustahkamlab kelish

Mavzu: Shaxmatdagi sipohlarning nomi va belgilanishi

I. Maqsad:

1. **Ta’limiy:** Shaxmat haqida o‘quvchilarda tushunchalar hosil qilish.
2. **Tarbiyaviy:** O‘quvchilarga mashg‘ulotni tushuntirish jarayonida ularni ona vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash, o‘quvchlarni to‘garakka va sportga bo‘lgan qiziqishini oshirish.
3. **Rivojlantiruvchi:** O‘quvchilarda hosil bo‘lgan malaka, tushuncha va ko‘nikmalarni shakillantirish.

II. Ko‘rgazma qurollar: Shaxmat taxtasi, shaxmat soati, mavzuga oid ko‘rgazmali rasmlar va didaktik materiallar.

III. O‘tgan mavzuni mustahkamlash: O‘tgan mavzu yuzasidan savol-javob orqali guruhlar bilan ishlab mavzu haqidagi fikrlar va umumiy hulosalar mustahkamlanadi.

IV. Mashg‘ulotning borishi:

Tashkiliy qism: Salomlashish, davomatni aniqlash, tozalikni nazorat qilish, ma’naviyat daqiqasini o‘tkazish

V. Yangi mavzu bayoni

O‘ZBEKCHA NOMI	O‘ZBEKCHA YOZILISHI	СИПОН	RUSCHA NOMI	RUSCHA YOZILISHI	ФИГУРА	INGLIZCHA NOMI	INGLIZCHA YOZILISHI
SHOH	Sh		КОРОЛЬ	Кр		KING	K
FARZIN	Fz		ФЕРЗЬ	Ф		QUEEN	Q
RUX	R		ЛАДЬЯ	Л		ROOK	R
FIL	F		СЛОН	С		BISHOP	B
OT	O		КОНЬ	К		KNIGHT	N
PIYODA			ПЕШКА			PAWN	

Yurtimizdagi shaxmat kitoblarida sipohlarning yurishlarini yozishda asosan ruscha yozuvdan foydalanilganligi sababli, biz ham sipohlarning yurishlarini yozishda ruscha yozuvdan foydalanmiz.

VI. Yangi mavzuni mustahkamlash: O‘tilgan mavzu yuzasidan o‘quvchilarni savollariga javob beriladi, ularga shaxmat haqida olayotgan bilimlari va tushunchalari haqida so‘ralib bir-birlari bilan tasurotlarini o‘rtoqlashadilar.

VII. O‘quvchilarni rag‘batlantirish, mashg‘ulotni yakunlash: Mashg‘ulot yakunida, mashg‘ulotda faol qatnashgan o‘quvchilarni rag‘batlantirish, mashg‘ulotni yakunlash.

VIII. Uyga vazifa: O‘tilgan mavzuni mustahkamlab kelish

*v**eb**-saytimiz: **Zokirjon.com***

Hujjat Word variantda beriladi.

Zokirjon Admin bilan

90-530-00-68 nomerga murojaat qilishingiz, shu nomerdagi telegram orqali bog‘lanishingiz yoki nza4567 izlab telegramdan yozishingiz so‘raladi.

Telegramda murojaatingizga o‘z vaqtida javob beriladi

**40 listdan iborat iqtidorli o‘quvchilarga
34 soatli “Shaxmat” to‘garagini to‘liq holda olish
uchun telegramdan yozing.**

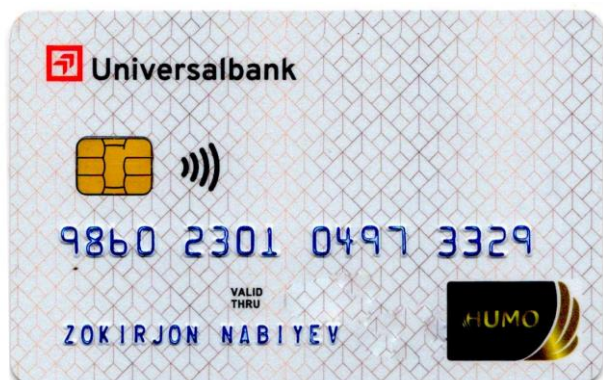
Narxi: 20 ming so‘m

Telegram kanalimiz:

@Maktablar_uchun_hujjatlar

To‘lov uchun: UZCARD *880*9860230104973329*summa#

Plastik egasi Nabiyev Zokirjon

DIQQAT!!!

Sizga bu **OMONAT** qilib beriladi.

To‘liq holda olganingizdan so‘ng:

Faqat o‘zingiz uchun foydalaning.

Hech kimga bermang hattoki eng yaqin insoningizga ham.

Internet orqali veb-saytlarga joylamang.

Kanal va gruppalarga tarqatmang.

OMONATGA

HIYONAT QILMANG.